

Pakkoavioliitosta – niin, mihin?

Tarmo Malmbergin taannoinen tokaisu Viestintätieteiden yliopistoverkostosta opetusministeriön siunaamana pakkoavioliittona on ollut antoisa ajattelun aines – pakkoavioliitoista harvoin enää kuuleekaan puhuttavan. Ainakin pohjoismaisissa demokratioissa avioliitot ja verkostot ovat luonteeltaan vapaaehtoisten toimijoiden yhteenliittymiä ja ne perustuvat – tai niiden ainakin pitäisi perustua – yhteisen hyvän tavoitteluun. Avioliitto tai ei, kriisissä verkostosuhde näyttää seitsemän vuoden jälkeen olevan. Kaikenlaisissa liitoissa vaikeutta aiheuttavat helposti esimerkiksi valtaan, rahaan, yhteistyökykyyn ja viestintään liittyvät ongelmat.¹

Väheksymättä avioliitto-oppaiden mahdollista antia verkoston tehtävän ja toimintatavan selvittelyssä, pohdin tieteenalaverkoston luonnetta lähtökohtanani organisaation nimi, Viestintätieteiden yliopistoverkosto². Etenen nimen lopusta alkuun: pohdin aluksi verkostoja, yliopistotoimintaa ja viestintätieteiden kenttää. Sitten etsin opetuksia olennaisimmasta, viestinnästä – ja palaan vähän parisuhteisiin. Lopuksi ehdotan, että avioliiton pakot korvattaisiin sukujuhlan metaforalla.

Välittävät verkostot

Verkoston käsite on ollut yhteiskuntatieteissä paljon huomion kohteena viimeisten parin vuosikymmenen aikana – verkoston käsitteen on sanottu tulleen jopa yhteiskunnan ja kommunikaation ajattelemisen ehdoksi ja nykyaikaisen yhteiskunnan metaforaksi (esim. Aro 1998; Heiskala 2001; Eriksson 2003). Aiemmin *vallalla olleiden* yhteiskuntaa kuvaavien metaforien, kuten organismin tai koneen suosimisen sijaan on ajateltu, että kokemus *meneillään olevasta* tulisi ymmärrettävämmäksi verkoston käsitteen avulla. Yhteiskuntaa ”kommunikaation kokonaisuutena” ei voi enää ajatella keskuksen tai hierarkioiden, suorien kilpailusuhteiden perspektiivissä tai muina staattisina tai yksioikoisina ryhmittyminä. Verkoston metafora avaa ei-totalisoivan organisaatioperustan mahdollisuuden, perustan, joka on huokoinen, mutta toimii kuitenkin kokonaisuutena (Eriksson 2003, 143).

Verkostot muodostuvat joukosta toisiinsa kytkeytyviä linkkejä ja solmuja. Verkostojen rakenne ei ole satunnainen, vaan perustuu sen osatekijöiden eli linkkien ja solmujen yhteen kytkeytyvyyteen. Se, miten osatekijät linkittyvät yhteen, on usein epäsymmetristä ja aina ainutlaatuista. Verkostojen keskeisinä piirteinä pidetään muun muassa ei-hierarkkisuutta, vuorovaikutusta, joustavuutta, yhteistyöhakuisuutta, sopimuksellisuutta, vapaaehtoisuutta, neuvottelusuhteita, nopealiikkeisyyttä, vastavuoroisuutta sekä viestintään perustuvaa yhteisyyttä (esim. Aro

1998; Eriksson 2003; Korhonen 2005). Näihin perustuu verkostojen elinvoimaisuus – ainakin teoriassa. Elinvoimaisuus voi tosin tarkoittaa myös yhdenmukaistumisen pakkoa ja paikallisen erityisyyden torjumista, kuten esimerkiksi maailmanlaajuudessa McDonald's-verkostossa (Aro 1998).

Maapalloa pienemmissä ympyröissä verkostoitumisella tarkoitetaan yleensä uudenlaisia yhteistoiminnallisuuden muotoja esimerkiksi koulutuksen ja työn yhteisöissä. Idealistisessa ajattelussa verkostot nähdään hierarkkisia hallinnollisia koneistoja pienempinä ja itsenäisempinä osina, jotka jakavat tietoaan ja yhdistävät voimansa uusien innovaatioiden tuottamiseksi (esim. Korhonen 2005). Vaikka verkostot ovatkin rajoiltaan usein häilyviä, on tähdellistä kysyä myös niiden rajoja eli sitä, kuinka laajoja, tiiviitä, siteisiä ja ryvästyneitä ne ovat. Ihannetilanteessa linkkien ja solmukohtien määrä on toimijoille tarkoituksenmukainen ja verkoston rajat ovat huokoiset, mikä estää suljetun sisäisyyden muotoutumisen. (Eriksson 2003, 131.)

Verkostoilla on siis jännitteinen suhde hierarkkisuuteen. Yhtäältä niiden ajatellaan toimivan juuri jäykän hierarkkisille instituutioille vastakkaisella tavalla. Toisaalta niiden olemassaoloa määrittää tietty hierarkkisyyden peruselementti, poissulkeminen. Eli verkosto hylkää keskusjohtoisuuden, mutta säilyttää poissulkemisen mekanismin (Eriksson 2003, 135).

Yliopistoyhteisöt ja hyvä veli -verkostot

Verkostoitumisen ajatus on tavallaan yliopistotoiminnassa kaiken hedelmällisen toiminnan ehto. Sivistysyliopiston ihanne kytketään laaja-alaiseen näkemykseen ja tietämykseen inhimillisestä elämästä ja siitä tuotetusta tiedosta, jota hankkiakseen on tiedettävä myös muiden tekemisistä. Useimmat verkostot syntyvät itsestään, kun eri tahoilla toimivia ihmisiä kiinnostaa esimerkiksi jonkun tietyn kompleksisen ilmiön jäsentäminen ja tulkinta. Instituutioina yliopisto ja korkeakoulut ovat etsineet luontevia ja itselleen mielekkäitä yhteistyökumppaneita silloin, kun ovat katsoneet sellaisen toiminnan tarpeelliseksi tai silloin, kun verkostoitumiseen on tarjolla erityistä tukea.

Tiedeyhteisöt on nähty ryvästyneinä, kytkeytyneinä verkostoina, joissa periaatteessa kaikki tutkijat voivat olla linkittyneitä toisiinsa kirjoittamiensa artikkeleiden kautta. Albert-László Barábasi kirjoittaa, että tieteen verkko on todella pieni maailma ja ainutlaatuinen sikäli, että sen linkit eli viittaukset, julkaistaan säännöllisesti. Tieteen arkiset toimet tapahtuvat Barábasin mukaan erittäin tiheissä tiedemiesten (!) rypäissä. (Barábasi 2002, 52–54.)

Raha, valta ja informaatio ovat osanneet verkostoitua myös negatiivisessa mielessä yliopistoissa, vailla kauniita ajatuksia yhteisen hyvän jakamisesta. Verkostohan ei viittaa pelkästään tasavertaista yhteistyötä etsivään organisoitumiseen, vaan myös siihen, että esimerkiksi rahalla, vallalla ja sukupuolella on taipumusta jäsentää vaikutusvallan verkostoja. Valtaa on niillä, jotka ovat sisäpuolella ja valtaa puuttuu ulkopuolisilta, joita ei verkoston perspektiivistä katsottuna ole olemassa. (Aro 1998, 193–194.) Ei puhe hyvä veli -verkostoista ole tyhjistä syntynyt.

Suomalaisia organisaatioita yleensä ja yliopistojakin on kritisoitu läpeensä autoritaarisesta käskytskulttuurista. Käskytskulttuuriin kuuluu enemmän tai vähemmän ääneen lausuttu mielivaltainen nokkimisjärjestys sekä tieteenalojen ja oppiaineiden välillä että yksittäisten toimijoiden kesken. Oppiaineiden välillä se voi tarkoittaa, että itselle vieraita koulutusohjelmia lähestytään helposti valloittajan elkein, omissa lähtökohdissa ja ennakkokäsityksissä pitäytyen. Minkä tahansa

tieteenalan analysoiminen toisen tieteenalan näkökulmasta synnyttää helposti väärinymmärrystä ja konfliktitilanteita. (Ylijoki 1998, 20.)

Vaikka tiede ja yliopistot ovat ennen kaikkea inhimillisen ja sosiaalisen elämän ilmiöitä, suomalaisen yliopistotoiminnan ongelmana on pidetty akateemisen keskustelukulttuurin kehittymättömyyttä. Esimerkiksi Esa Väliverrosen (1992, 24) mukaan dialogisuus on harvinaista niin opetuksessa kuin tutkimuksessa, ja pahimmillaan keskusteluyritykset patologisoituvat henkilökohtaisten loukkausten ja syytösten vuorotteluksi.

Monitieteisyyden mantra

Yliopistojen oppiainejärjestelmää on haastettu viime vuosikymmeninä monin tavoin. Avainsanana on yleensä monitieteisyys, joka tavoiteohjelmien ja maisteriohjelmien lisäksi esiintyy usein tutkijakoulujen, verkostojen sekä nuorten ja enemmän tai vähemmän vakiintuneiden opinalojen, kuten kulttuuritutkimuksen, naistutkimuksen ja nuorisotutkimuksen yhteydessä.

Monitieteisyyden ihannetta kuvatessa viitataan usein vanhaan tarinaan norsusta ja sitä tutkivista sokeista, joista jokainen yrittää tunnustellen selvittää yhtä kohtaa norsusta. Kaikille muodostuu siis jonkinlainen norsukäsitys, joka on riippuvainen siitä, onko tutustunut eläimen etu- vai takapäähän. Kaikki ovat tavallaan oikeassa, mutta norsu kokonaisuudessaan jää hahmottamatta. Monitieteisyyden ihanne voikin tarkoittaa yhtäältä sitä, että viipalemaisesta tiedosta kootaan palapelin lailla kokonaisempi kuva norsusta. Toisaalta monitieteisyyden ihanne voi tarkoittaa myös sitä, että tutkijat kehittävät yhdessä parempia välineitä laajemman norsukuvan hahmottamiseksi.

Monitieteisyys ja verkostomainen organisoituminen näyttävät liittyvän ainakin teoriassa suhteellisen mutkattomasti yhteen. Koska verkosto on perusluonteeltaan horisontaalinen, se tarjoaa näköalan siihen, mitä tällä hetkellä kentällä on meneillään, mikä on yhtäaikaista, mikä on ikään kuin samassa kuvassa (Eriksson 2003, 140). Verkoston avulla mahdollista puhua monimutkaisista, hajanaisista ja mihinkään selvärajaiseen järjestykseen palautumattomista ilmiöistä (Eriksson 2003, 134–135), jos hyväksyy sekä ilmiöiden että puhetapojen moninaisuuden. Nykyjärjestyksen ajattelemisen yhtenäisenä on samaan aikaan mahdotonta, koska yhtenäiset kategoriat ovat ongelmallisia, mutta välttämätöntä, koska jonkinlainen kokonaisuus on oletettava toiminnan edellytyksenä. (Emt., 131).

Monitieteisyyden ihanteet tuntuvat sopivan kuitenkin paremmin apurahan kuin viran hakuun. Ainelaitokset ja oppiaineet voivat tuntea itsensä uhatuksi ja asettua vastarintaan: vaalimaan puhdasoppisuutta ja vartioimaan muiden pääsyä kentille (Ylijoki 1998, 114). Kyseenalaistuksen kohteeksi voikin joutua paljon: yhteisöjen traditiot ja normit, tavat jakaa palkkioita, tieteelliset kaanonit ja opetuksen käytännöt (emt.).

Viestintätieteiden kentät ja kehät

Viestinnän tutkimusta on luonnehdittu muun muassa torin, tienristeyksen ja tavaratalon metaforilla (Väliverrosen 2000), eikä sille enää vähään aikaan ole voinut määritellä – ainakaan erityisen helposti – yhteisiä nimittäjiä, sillä tutkimus- tai oppikirjakirjallisuuskään ei paljon apuja tarjoa (emt.). Esa Väliverrosen mukaan viestinnän laitokset ovat tuottaneet lukuisan määrän erilaisia tutkijatyyppejä, joi-

ta kiinnostaa varsin erilaiset aiheet, suuntauokset ja kysymyksenasettelut. Kyse ei ole niinkään kilpailevista kuin rinnakkaisista suuntauksista, ja ilmiö on tuttu myös muilla aloilla, esimerkiksi sosiologiassa (emt.).

Filosofian, retoriikan ja semiotiikan perinteen lisäksi Viestintätieteiden yliopistoverkoston jäseniä yhdistää ainakin niiden humanistis-yhteiskuntatieteellinen traditio. Yhteistä humanistis-yhteiskuntatieteellisille aloille on, että tavoitteena on yleensä ilmiöiden ymmärtäminen ja niiden tulkitseminen. Tieteen tekeminen on luonteeltaan usein individualistista ja pitkäjänteistä. Tuotettu tieto puolestaan on yleensä holistista, eikä sen relevanssista tai arviointikriteereistä ole jaettava yksiselitteistä ymmärrystä³. Yhteisesti jaetun paradigman sijaan humanistis-yhteiskunnalliset alat suosivat erilaisia klassikkokaanoneita ja käsityksiä eri koulukunnista. (Ylijoki, 1998, 59–60, 66.)

Kun muutama vuosi sitten ajauduin sattumien kautta kättilöimään *Viestintätieteellinen tutkimus* -nimiselle verkkokurssille tarkoitettua verkko-oppimateriaalia, törmäsin tietenkin välittömästi kysymykseen ”viestintätieteiden” määrittelystä. Koska en löytänyt mitään apua tähän esimerkiksi verkoston www-sivuilta, kirjoitin oppimateriaalitekstiin näin:

Viestintätieteitä voi pitää luotettavan tiedon ja pätevän, syvällisen ymmärryksen kartuttamisena viestintäilmiöistä. On syytä muistaa puhua viestintätieteistä monikossa, sillä eri viestintätieteillä on erilaisia lähtökohtia ja lähestymistapoja viestinnän ilmiöihin.

Se, millaista tietoa hankitaan, millaisin käsittein, millaisin menetelmin ja minkälaisia aineistoja hyödyntäen tätä tehdään, vaihtelee sekä ajallisesti että paikallisesti. Viestintätieteiden yhteiseksi nimittäjäksi voidaan katsoa kiinnostus viestihin merkkeinä, tavaroina, artefakteina ja viestintään yksilöllisenä, yhteisöllisenä, yhteiskunnallisena, kulttuurisena, taloudellisena jne. toimintana. Kiinnostus voi kohdistua esimerkiksi yksilö-, yhteisö- tai joukkoviestintään, viestintään tilanteena tai tavarana, kasvokkaisviestintään tai välineen muokkaamaan ja välittämään viestintään. Viestintätieteilijä voi tutkia yksityisiä tai julkisia viestejä, analysoida viestien merkityksiä tai tutkia viestien saavutettavuutta teknologisenä kysymyksenä – tässä vain muutamia esimerkkejä.

Määritelmää voisi kehittää eteenpäin esimerkiksi kulttuurintutkimuksesta tutun kehän metaforan avulla. Mallia voi ottaa esimerkiksi Richard Johnsonilta, joka jäseni kulttuurintutkimuksen kiinnostuksen kohteet kehälle *production – texts – readings – lived cultures* (Johnson 1986). Koska Viestintätieteiden yliopistoverkoston jäsenlaitosten kiinnostuksen kohde on ”viestintä”, voisi sen ympärille asettuva kehä olla vaikkapa *tekeminen/tuotanto – levitys – tulkinta/vastaanotto – säilytys/arkistointi*.

Viestinnästä viisaus?

Akateemisia yhteisöjä, kuten Viestintätieteiden yliopistoverkostoakin, voisi luonnehtia asiantuntijoiden muodostamaksi kompetenssiyhteisöksi. Keskinäinen luottamus ei synny tällaisissa yhteisöissä automaattisesti, sillä jäsenten profiloitumispyrkimykset ja keskinäinen kilpailu voivat johtaa epäluuloihin ja informaation panttaamiseen. Suuri ongelma lienee myös *hiljainen tietämättömyys*: kun niistä Toisista oppiaineista ei oikein edes tiedetä, jäädään helposti omien mielikuvien vangiksi.

Oman sävynsä Viestintätieteiden yliopistoverkoston toimintaan tuo tietenkin sen luonne paljolti maantieteellisesti hajanaisena ja enimmäkseen tietoverkoissa

toimivana organisaationa. Verkoston viestintä on kirjallisesti välittyntä ja jäsenet joutuvat usein selvittelemään verkostoasioita näkemättä toisiaan. Pahimmillaan tällaiset organisaatiot tuottavat katkonaista informaatiota ja outoa ulkopuolisuuden tunnetta kaikille jäsenille. Pelkästään tietoverkkojen kautta toimiva organisaatio menettää helposti sen elinvoiman, jota välittömät kontaktit tuovat tullessaan.

Verkoston vaikeuksia ei voi käsittääkseni kuitenkaan kovinkaan paljon palauttaa tiedonvälitystä ja/tai tieto- ja viestintäteknikkaa koskeviksi ongelmiksi, vaan kyse voi olla enemmänkin tahdosta ja tottumuksesta yhteistyöhön. Verkkovälitteisestä tiedontuottamisyyhteistyöstä väitelleen Riitta Kuusisen (2001) mukaan yhteistyö on suomalaisessa käskytyuskulttuurissa jotakin ei-olevaa, ilmiö, jota ei yleensä edes tunnistetta. Esimerkiksi ruotsalaisiin organisaatioihin verrattuna suomalaiset organisaatiot keskittyvät sisältöihin, suorituksiin ja formaaliin tiedonvälitykseen, eivätkä hierarkkiset hallintomallit ole omiaan edistämään keskustelua. Kuten usein on todettu, arkuus, negativismi, vähättely, ilottomuus ja kyräily ovat ikävän tyyppilistä suomalaista organisaatiokulttuuria (emt.).

Riitta Kuusisen (2001) tutkimuksessa näytti siltä, että omaehtoinen, ryhmässä tapahtuva ymmärryksen etsintä on suomalaiselle toimintakulttuurille jopa vierasta. Tiedotusyyhteistyötä ei erityisesti vastusteta, mutta *tiedontuottamisyyhteistyö* on jollin vaativa laji. "Asiasisällöissä ei kartoiteta yhteisöjäsenten erilaista ymmärrystä, ei perustella näkemyksiä muille eikä yritetä ymmärtää hyväksyvästi muiden käsityksiä. Yhteisössä ei koota yksilöiden tietämystä yhteisen tietämyksen tuottamiseksi ja sellaisen prosessoiminen ryhmässä on täysin vierasta", kirjoittaa Kuusinen (emt., 115), ja jatkaa: "Mielipiteen esittäminen omaan asiantuntemukseen kuulumattomasta aiheesta näytti helpommalta kuin oman keskeneräisen asiantuntemuksen esittely ja siinä julkisesti oman ymmärryksen etsintä." (Emt., 115.)

Uuden tiedon tuottaminen edellyttää luovuutta, jolla ei ole tapana kukkia sähköpostiviesteissä tai aikataulutetuissa kokouksissa, vaan epävirallisissa tilanteissa. Epävirallinen toimintatyyli voisi tuoda esiin sitä uskallusta keskeneräisen ajattelun esittämiseen, joka on uuden tiedon tuottamisen ehto. Tiedontuottamisyyhteistyö on vaativa laji, joka vaatii onnistuakseen uskallusta vaikeaan: tahtoa, avointa vuorovaikutusta, luottamusta, luovuutta, mutta ennen kaikkea toisten erilaisuuden kunnioitusta – ja nyt kuulostan ihan avioliittoneuvojalta! Verkostoituminen on aina viime kädessä luonteeltaan vapaaehtoista, eikä se voi koskaan olla itsetarkoituksellista – kuten eivät avioliitotkaan.

Kutsu sukujuhliin

Ehdotan, että avioliittoa ilmapammaksi metaforaksi tieteenalaverkostolle harkitaan suku(juhla), jolloin huomio siirtyisi verkostoituneiden toimijoiden yhteiseen perinteeseen. Viestintätieteiden – miten ne sitten määritelläänkään – yhteinen perimä ulottuu filosofian lisäksi ainakin retoriikkaan ja semiotiikkaan – nämä pikaisesti mieleen tulevina⁴.

Kuten tiedämme, sukulaisuussuhteet voivat aiheuttaa itse kullekin kiusaantumista. Kommunikointi eri sukupolvien välillä voi olla haasteellista: vanhat patriarkat ovat syntyneet eri maailmaan kuin nuoremmat vesat ja virpit. Sukutapaamisten koreografia saattaa sukupuolittua jyrkästi: siinä missä naiset huolehtivat vastuurationaalisuuden periaatteen mukaisesti yhteisen hyvän ylläpitämisestä, etsiytyvät miesporukat usein keskinäisiin keskustelukerhoihinsa.

Suku-metafora saattaa myös harhauttaa ajattelemaan liikaa sukupuita, puumaisia organisaatioita, joiden ominaisuudet ovat verkostoille ja rihmastoille päinvastaisia. Puumaisilla organisaatioilla on alkukohta tai keskus, haarautumia tuot-

tavia dikotomisista periaatteista, ennalta määrätty struktuuri sekä pyrkimys sulkea kaikki mahdollinen omaan hierarkkiseen järjestelmäänsä (Erikssonin 2003, 139). Verkostolle tai rihmastolle ominainen moneus ei salli ykseyttä, eivätkä ne järjesty normin tai lain mukaan. (Eriksson 2003, 139.)

Verkostoituminen ei voikaan tarkoittaa samannimisyyden pakkopaitaa tai pienimmän yhteisen nimittäjän etsimistä, vaan laajaa horisontaalista näkemystä toimintakentästä – ja vertikaalistasikin.

Sukulaisuuden ajatus kuitenkin voisi olla se heikko sosiaalinen side, joka voi olla merkittävä uuden tiedon hankkimisessa tai erilaisten asioiden liikkeelle saamisessa (Barabási 2002, 47). Uuden tiedon saamiseksi on parempi käynnistää heikkoja sidoksia, kuin tukeutua tuttuihin ja turvallisiin toimijoihin, opettaa Barabási (emt., 47). Juuri juhla, järjestetty, mutta esimerkiksi kokouksia epämuodollisempi tilaisuus, voisi olla otollinen heikkojen sidosten havaitsemiseen.

On myös hyvä muistaa, että kutsu sukujuhlisiin ei pakota mihinkään; on viisastakin jäädä kotiin, jos moiset riennot eivät kerta kaikkiaan huvita. Jos taas tuntee vetoa tällaiseen parveiluun, voi valmistautua myös kohtaamaan niitä Toisia ja jättää käsitykset meidän perheen kaikinpuolisesta paremmuudesta hetkeksi syrjään.

Mitä siis voisi tehdä?

Ensimmäiseksi voisi hyväksyä ajatuksen, että suhteessa yhteistyöhön yleensä ja Viestintätieteiden yliopistoon erityisesti sekä kyynisyys että fanaattisuus ovat käyttökelpottomia asenteita. Yhteistyön ja yhteistyöviestinnän voisi kukin ottaa ilmiöksi omalle agendalleen. Ihanteellista olisi, jos verkoston piirissä oleva tietämys tiedosta ja viestinnästä päätyisi hyötykäyttöön myös verkoston kehittämisessä. Miten verkoston sisäinen viestintä olisi syytä järjestää? Millaista tietoa kukin tarvitsee? Millainen on tieteenalaverkoston imago? Yhteinen koulutuspäivä, siis!

Toiseksi, verkoston mission ja toimintatyylin melko konkreettinen määrittely olisi tärkeää – toimintasuunnitelmaan ei kannata kirjata ”kehittämistä”, ”ylläpitoa” tai muita abstraktioita. Verkostoille ominaisen ei-hierarkkisuuden voisi ottaa vakavasti toimintaa ohjaavaksi periaateksi, esimerkiksi purkamalla tietoisesti perinteisiä akateemisia hierarkioita: isot laitokset – pienet laitokset, teoria – käytäntö, tutkimus – opetus, julkinen viestintä – yksityisen alueen viestintä – näitähan riittää. Vaikka verkoston mission muotoilu onkin tärkeää, verkosto- tai rihmastomaiselle toiminnalle on ominaista, että sen piirissä tapahtuvia liikkeitä ei voi aivan tarkkaan määrittellä ennalta annettujen tehtävien tai tulosten muodossa.

Oppiaineisiin liittyvän (teoria)perinnetiedon tuottaminen ja jakaminen olisi tärkeää. Se olisi paitsi itsereflektiivistä, myös yhteisöllisesti arvokas yritys vastata kysymykseen siitä, keitä me olemme. Jos ymmärrämme oman perimämme, voimme paremmin edes yrittää tajuta jotakin niiden Toisten perimästä ja nykyisyydestä. Perinnetietous auttaisi selvittämään myös sotkuja, joita esimerkiksi uusi tutkintojärjestelmä tuo väistämättä tullessaan opiskelijoiden vaihtaessa yliopistosta toiseen maisteroitumaan. On hyvä muistaa, että se, mikä on käypää valuuttaa muualla, saattaa olla toisaalla jopa miinusmerkkistä (Ylijoki 1998, 73).

Sukuselvytyksessä voitaisiin aloittaa vaikkapa tutustumalla jäsenlaitosten tutkinto-vaatimuskirjallisuuteen. Mitä kurssikirjallisuutta missäkin suositaan? Mitkä ovat ne keskeiset teoreettiset tekstit, joita laitoksilla luetaan? Löytyykö yhteisiä klassikkotekstejä? Tästä selvityksestä voitaisiinkin sitten edetä esimerkiksi yhteiseen, korkeatasoiseen opetukseen ja lopuksi vielä siihen, mille näyttäisi olevan todellinen tarve: oppikirjaan *Viestinnän tutkimuksen vaeltavasta teoriasta*.

Perinnetiedon tuottamisen sijaan pääpainon voisi olla kuitenkin uuden tiedon tuottamisessa. Jos oppiaineilla on lähes täydellinen monopoli sen suhteen, mitä alalla tutkitaan ja opetetaan (Ylijoki 1998, 67), voisi verkosto toimia tietoisesti niiden ulkopuolelle jäävien mielenkiintoisten aiheiden kehittelypaikkana. Ehkä seminaari ja kurssi viestinnän käytäntöjen ja tutkimuksen hämärästä vallankäytön historiasta?

Koska maailma muuttuu, muuttuvat niin tieteen kohteeksi tulevat ilmiöt ja osittain tiedekäytännötkin. Uusien ilmiöiden tarkastelu vaatii usein ainakin osittain uutta kieltä ja käsitteellistämistä, jonka kehittämisessä yhteistyössä on voimaa – suvun ei tarvitse olla se pahin! Jos Viestintätieteiden yliopistoverkosto ei löydä tätä tehtäväänsä, sillä ei ole tulevaisuutta. Jos se tuottaa vain lisää hierarkkisia, kalliita, hitaita ja joustamattomia toimintamalleja, voimme panna lapun luukulle vaikka välittömästi. Tai jos sen jäsenlaitokset ajattelevat maailman ja tiedejärjestelmän olevan nyt valmis, eivätkä pysty irtaantumaan ennalta annetun struktuurin ajatuksesta, verkosto ei tuo mitään uutta mihinkään.

Viiiteet

- 1 Tässä kirjoituksessa ei tarkoituksellisesti käsitellä lainkaan rahaa. Osan ajatuksista olen esittänyt aiemmin Verkko-open neuvokissa.
- 2 Alkuperäinen nimi Viestintätieteiden yhteistyöverkosto muutettiin 11.12.1998 OPM:n ehdotuksesta yliopistoverkostoksi.
- 3 Kuten Ylijoki (1998, 62) huomauttaa, tällaista luokittelua ei pidä ymmärtää linnelliseksi luokitteluksi, vaan pikemminkin suunnistusta helpottavaksi kompassiksi.
- 4 Suku-metafora voi houkuttaa myös ikävällä tavalla kaipaamaan mennyttä, kuviteltua ykseyttä, jonka paha modernisaatio sitten pirstoi.

Kirjallisuus

- Aro, Jari (1998)
Verkosto yhteiskuntatieteellisenä metaforana. *Tiede & Edistys* 1998:3, 186–197.
- Barabási, Albert-László (2002)
Linkit: verkostojen uusi teoria. Suom. Kimmo Pietiläinen. *Terra Cognita*.
- Eriksson, Kai (2003)
Verkostojen topologiasta ja metaforiikasta. *Tiede & Edistys* 2003:2, 130–143.
- Heiskala, Risto (2001)
Informationaalinen vallankumous, verkko ja kulttuurinen identiteetti. Manuel Castellsin Informaation ajan käsitteistön kritiikki. *Tiede & Edistys* 2001:34–53.
- Johnson, Richard (1986)
The Story So Far And Further Transformations. Teoksessa David Punter (toim.) *Introduction to Contemporary Cultural Studies*. Longman.
- Kivimäki, Sanna
Verkko-open neuvokki <http://www.uta.fi/viesverk/neuvokki/>
- Korhonen, Vesa (2005)
Verkosto käytäntö- ja tietoyhteisönä. Avaimia oppimisen ja tiedon tarkasteluun verkostossa. Teoksessa Levonen, Jarmo & Tiina Järvinen & Simo Kaupinmäki (toim.) *Tuovi 2: ITK '04 tutkijataapaamisen artikkelit. Hypermedialaboratorion verkkojulkaisu - Series; 8, 2005, 128–134.* <http://tampub.uta.fi/index.php?tiidot=86>. Tampere University Press
- Kuusinen, Riitta (2001)
Ongelmana yhteistyökyyvyttömyys? Teoreettisen ymmärryksen etsintää web-avusteiselle tiedontuottamiselle yhteistyölle. Helsingin yliopiston kasvatustieteiden tutkimuskeskön Tutkimuksia 2/2001. <http://ethesis.helsinki.fi>
- Väliverronen, Esa (1992)
Akateemiset puheet ja sisäänpääsyn esteet yliopistoyhteisöissä. *Kasvatus* 1992:1, 22–29.
- Väliverronen, Esa (2000)
Viestinnän tavaratalossa. Havaintoja ”postnormaalista” tieteestä. Teoksessa Levo-Henriksson, Ritva & Marko Ampuja (toim.) *Media ja me: juhla-kirja professori Pertti Tiihosen 60-vuotispäivän kunniaksi*. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, 85–98.
- Ylijoki, Oili-Helena (1998)
Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisointi. *Vastapaino*.